

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Utfyllende informasjon til pressemelding 6.12.2021

Økt jordbruksinntekt for gjennomsnittsbonden i Nord-Norge i 2020.

Gjennomsnittsbonden i Nord-Norge fikk 7 prosent mer i jordbruksinntekt i 2020 enn året før. Gjennomsnittlig inntekt var kr 339 600 per årsverk. For sauekjøttproduksjon ble inntektene redusert.

NIBIO utarbeider årlig Driftsgranskinger i jord- og skogbruk. Dette er en statistikk basert på regnskap og opplysninger fra tilfeldig utvalgte gårdsbruk fra hele landet. Totalt omfatter undersøkelsen 924 bruk i 2020. Denne meldingen omtaler resultatene fra 111 bruk i Nord-Norge, fordelt med 62 fra Nordland, 36 fra Troms og 13 fra Finnmark.

Hovedtendenser

- Økte produksjonsinntekter og moderat kostnadsøkning
- Prisedgang på viktige produkter
- Økonomisk tilbakegang for sauekjøttproduksjon
- Redusert inntekt fra næringsvirksomhet utenom gården
- Økning i familiens nettoinntekt

De viktigste resultatmålene er nærmere forklart bakerst i denne meldingen. Som en forenkling brukes **jordbruksinntekt** for resultatmålet **vederlag til alt arbeid og egenkapital**.

Tabell 1 viser 12 prosent økning av driftsoverskudd, 7 prosent høyere jordbruksinntekt per årsverk og 5 prosent høyere nettoinntekt for brukerfamilien enn året før. Andelen gjeld var uendret fra 2019 til 2020.

Gjennomsnittsbonden i Nord-Norge hadde kr 105 000 høyere driftsoverskudd enn landsgjennomsnittet, mens jordbruksinntekt per årsverk var kr 11 500 høyere enn landsgjennomsnittet.

Nettoinntekten til gårdbrukerfamilien i Nord-Norge er derimot kr 202 900 lavere enn landsgjennomsnittet. Dette skyldes særlig at bønder i Nord-Norge hadde kr 254 700 mindre i inntekt fra lønnet arbeid utenom gården enn landsgjennomsnittet. Lønnsinntektene ble redusert med 1 prosent Nord-Norge, mens de økte med 4 prosent for landsgjennomsnittet.

Jordbrukets andel av gårdbrukerfamiliens samlede inntekt var 54 prosent i 2020, 4 prosentpoeng høyere enn året før. Samme beregning inkludert skogbruk og tilleggsnæring viser at gårdens andel av samlet inntekt var 61 prosent i gjennomsnitt, 5 prosentpoeng større enn året før.

Gjeldsandelen var 59 prosent i Nord-Norge sammenlignet med 48 prosent for landsgjennomsnittet. Det vil si at bønder i Nord-Norge har finansiert betydelig større andel av eiendelene på gården med lån enn landsgjennomsnittet. Denne andelen var uendret fra 2019 til 2020.

Tabell 1. Gjennomsnitt for alle driftsgranskingsbruk i Nord Norge.

	2020	Endring fra 2019	% endring
Driftsoverskudd jordbruket, kr	547 400	+ 59 400	12
Jordbruksinntekt per årsverk, kr	339 300	+ 21 100	7
Gårdbrukerfamiliens nettoinntekt, kr	873 100	+ 42 400	5
Gjeldsandel, prosent	59	0	

Driftsformer

Den viktigste driftsformen (produksjonen) i landsdelen er kumelkproduksjon. 65 av deltakerbrukene har denne produksjonen. To andre viktige produksjoner i landsdelen, sauekjøtt og geitemelk, er representert med henholdsvis 21 og 11 deltakerbruk. I tillegg deltok 14 bruk med andre produksjoner, og kombinasjoner av produksjoner, som har for få observasjoner til å kunne presenteres. De tre viktigste driftsformene hadde ulik størrelse, timeforbruk og økonomisk resultat.

Tabell 2. Driftsformer i Nord Norge, 2020

	Kumelk		Sauekjøtt		Geitemelk	
		% endring		% endring		% endring
Antall deltakerbruk	65		21		11	
Antall årskyr	29,0	+ 5				
Antall vinterfôra sau			187	+ 2		
Antall årsgeiter					127	- 7
Jordbruksareal, dekar	546	+ 6	361	+ 4	194	- 5
Timeforbruk jordbruk	3 980	+ 4	2 471	- 1	2 542	- 9
Driftsoverskudd, kr	665 100	+ 20	222 300	- 8	515 000	+ 7
Jordbruksinntekt per årsverk, kr	337 500	+ 11	226 700	- 2	485 300	+ 14
Nettoinntekt, kr	905 500	+ 11	606 900	- 17	779 900	+ 6
Gjeldsandel, i prosent	62		35		74	

Økt lønnsomhet for kumelk

Kumelkproduksjon er den klart største og viktigste jordbruksproduksjonen i Nord-Norge. For disse brukene viser driftsgranskingene økt lønnsomhet i 2020, etter tre år med reduksjon i lønnsomheten. Målt som jordbruksinntekt per årsverk var økningen på kr 32 100 til kr 337 500. Dette er en økning på 11 prosent. Driftsoverskuddet økte med kr 112 100 fra 2019 til kr 665 100 i 2020. Produksjon økte, det vil si større areal, flere årskyr og økt produksjon per ku. Dette førte til at produksjonsinntektene økte med 9 prosent. Dette kombinert med en moderat kostnadsøkning, særlig på faste kostnader, er den viktigste årsak til økt lønnsomhet i jordbruket. Også gårdbrukerfamiliens nettoinntekt økte. Her var økningen på kr 91 100. Større jordbruksinntekter er hovedårsaken til økt nettoinntekt.

Antall årskyr økte med 1,4 fra 2019 til 2020, og hver ku produserte mer melk. Dette førte til 14 400 liter mer omsatt melk. Men melkeprisen, uten tilskudd, ble redusert med 19 øre per liter. Totalt økte inntekten fra melk likevel med kr 37 400. Også omsatt kg kjøtt økte, slik at inntektene fra storfekjøtt og livdyr ble kr 48 700 større enn i 2019. Samlet inntekt fra husdyrholdet (uten distriktstilskudd) økte med kr 87 700. Det var også større inntekter fra produksjonstilskudd og andre inntekter. Samlet produksjonsinntekt økte med kr 227 000 til 2,678 mill. kr per bruk i gjennomsnitt. Økningen tilsvarer 9 prosent.

De variable kostnadene økte med kr 106 400 (14 prosent), som en følge av økt produksjon og prisstigning. Med kr 496 500 er kraftfôr den største kostnadsposten for brukene med kumelkproduksjon. Den utgjør 56 prosent av variable kostnader og 25 prosent av samlede kostnader. Kraftfôrkostnadene økte med kr 49 200. Kostnader til handelsgjødsel og kalk hadde

en moderat økning med kr 4 100, 4 prosent. Andre variable kostnader økte med til sammen kr 52 700.

Dekningsbidraget (produksjonsinntekter – variable kostnader) økte med kr 120 500.

Faste kostnader i alt økte med kr 8 500 (1 prosent) til 1,119 mill. kr. Økningen er betydelig mindre enn de foregående årene. Den største faste kostnaden er avskrivning av bygninger, maskiner og grøfter med kr 279 700. Den økte med kr 9 700, 4 prosent. Kostnader til vedlikehold ble redusert med kr 700 fra året før til kr 201 000. Leasing av traktor og maskiner er en kostnadspost som har økt mye de senere år. I 2020 økte den moderat med kr 700 til kr 120 400. Kostnader til leid arbeid ble redusert med kr 5 500 som et resultat av færre timer leid hjelp.

Til sammen økte kostnadene med kr 114 900. Dette gir en positiv differanse mellom produksjonsinntekter og kostnader på kr 112 100 i økt driftsoverskudd.

Jordbrukets andel av rentekostnadene, som trekkes fra ved beregning av jordbruksinntekt per årsverk, økte med kr 14 700. De andre faktorene som inngår i beregningen av jordbruksinntekten, endret seg lite. Dette førte til at jordbruksinntekt per årsverk økte med kr 32 100 til kr 337 500.

Brukene med kumelkproduksjon hadde kr 25 800 mindre lønnsinntekt enn året før. Renteutgiftene økte med kr 21 800 til kr 178 700, mest på grunn av økt gjeld. Samlet nettoinntekt for gårdbrukerfamilien var kr 905 500. Jordbrukets andel av familiens samlede inntekt økte med fire prosentpoeng til 61 prosent i 2020.

Tabell 3 viser gjennomsnittstall for kumelkproduksjon for bruk med ulik størrelse på jordbruksarealet.

Tabell 3. Kumelkproduksjon, størrelsesgrupper dekar innmark

	200-299 daa	300-499 daa	Over 500 daa
Antall deltakerbruk	9	23	32
Jordbruksareal, dekar	242	397	750
Årskyr	13,8	22,8	38,4
Timeforbruk jordbruk	3 291	3 803	4 310
Driftsoverskudd, kr	443 400	606 400	787 000
Jordbruksinntekt pr årsverk, kr	308 100	348 700	339 700
Gårdbrukerfamiliens nettoinntekt, kr	794 300	863 300	991 600
Gjeldsandel, prosent	32	48	70

Tabellen viser at gjennomsnittlig driftsoverskudd og gårdbrukerfamiliens nettoinntekt er størst i gruppen med de største brukene, og minst i gruppen med de minste brukene. Men jordbruksinntekt per årsverk er størst i gruppen med 300-499 dekar. En årsak er at gruppen med de største brukene har betydelig større renteutgifter som trekkes fra ved beregningen.

Alle tre gruppene hadde større driftsoverskudd, jordbruksinntekt per årsverk og nettoinntekt i 2020 sammenlignet med 2019. Gruppen med de minste brukene hadde størst økning i jordbruksinntekt per årsverk og nettoinntekt, mens gruppa med de største brukene hadde størst økning i driftsoverskudd.

Gjeldsandelen gikk ned for gruppene med små og mellomstore bruk, henholdsvis 11 og 5 prosentpoeng. For gruppen med de største brukene økte gjeldsandelen med 4 prosentpoeng til 70 prosent.

Tallene ovenfor er basert på forholdsvis få bruk i hver gruppe, noe som gjør gjennomsnittstall for det enkelte år, og for utvikling fra år til år, sårbar for tilfeldige hendelser på enkeltbruk og utskifting av bruk.

Dårligere lønnsomhet i sauekjøttproduksjonen

Både driftsoverskudd og jordbruksinntekt per årsverk, vist i tabell 2, er lavere enn i 2019. Driftsoverskuddet ble redusert med kr 20 500 eller 8 prosent. Dette skyldes at kostnadene økte mer enn produksjonsinntektene økte. Jordbruksinntekten per årsverk ble kr 226 700, ned kr 4 700 eller 2 prosent.

De siste årenes unormalt lave priser på slakt, særlig på saueslakt, fortsatte også i 2020. Gjennomsnittlig pris for sau- og lammekjøtt økte med kr 0,61 per kg til kr 38,56 i 2020. Dette, sammen med uendret produksjon per sau, førte til at inntektene fra slakt og livdyr økte lite. Samlet produksjonsinntekt økte med kr 35 500 i 2020, mest på grunn av økte tilskudd og økt balanseverdi på sau. Men både variable og faste kostnader økte, henholdsvis med kr 20 200 og kr 35 700. Tabell 2 viser at gårdbrukerfamiliens nettoinntekt var kr 606 900 i 2020. Dette er en kraftig nedgang på kr 120 200, eller 17 prosent, fra året før. Nedgangen skyldes i hovedsak mindre inntekter fra annen næringsvirksomhet, i tillegg til nedgangen i jordbruksinntekt.

Men med en forholdsvis lav gjeldsandel på 35 prosent, og et privat forbruk som er godt tilpasset inntekten, er sauebrukene fortsatt økonomisk solide.

Med bare 20 driftsgranskingsbruk med sau fra Nord-Norge er gjennomsnittresultatene sårbare for spesielle forhold på enkeltbruk og utskifting av deltakerbruk. Tallene for sauebruk fra hele landet, til sammen 123 bruk, viser lavere økonomisk resultat for jordbruket enn brukene fra Nord-Norge. Driftsoverskuddet ble kr 159 000 og jordbruksinntekt per årsverk kr 163 900 for landsgjennomsnittet.

For de nordnorske sauebrukene var jordbrukets andel av familiens samlede inntekt 33 prosent, to prosentpoeng høyere enn året før. Saueholdet i landsdelen drives med ganske forskjellig intensitet fra gård til gård. På en del mindre bruk har saueholdet mer karakter av livsstil, og som tilleggsnæring til lønnet arbeid. På andre bruk er saueholdet hovedinntektskilde for familien. Dette vises ved at det er stor spredning i økonomisk resultat fra bruk til bruk. Rovdyrbelastningen, som varierer fra område til område, medvirker også til spredning i resultatet.

Bedre økonomisk resultat i 2020 for bruk med geit

Tabell 2 viser at driftsoverskuddet på bruk med geitemelkproduksjon var kr 515 000. Dette er en økning på kr 34 700 (7 prosent) fra året før. Dette førte til, sammen med færre timer, til at jordbruksinntekten per årsverk økte med kr 61 400 (14 prosent) til kr 485 300.

Færre årsgeiter og lavere pris på geitemelk er viktige årsaker til at sum produksjonsinntekter ble redusert med kr 27 300 fra 2019. Men det var nedgang på flere kostnadsposter, særlig på faste kostnader slik at samlet kostnad var kr 62 000 lavere enn i 2019.

Gårdbrukerfamiliens nettoinntekt ble kr 779 900. Dette er kr 41 600 mer enn i 2019. Gjeldsandelen var uendret på 74 prosent.

Det er viktig å ta hensyn til at tallene for geit er basert på gjennomsnitt av bare 11 bruk, og dermed svært sårbare for tilfeldige utslag på enkeltbruk. Tallene for geitebruk fra hele landet har i hovedsak samme utvikling som de nordnorske, men det er få bruk også bak dette gjennomsnittet.

Jordbruksfradrag

En del av inntektene i jordbruksoppgjøret blir gitt som direkte fradrag på skattemeldingen i form av et særskilt jordbruksfradrag. Maksimalt jordbruksfradrag økte etter flere år på kr 166 400 til kr 190 400 i 2020. For å oppnå maksimalt fradrag måtte skattemessig jordbruksinntekt være over kr 354 211.

32 av de 111 driftsgranskingsbrukene fra landsdelen oppnådde ikke fullt jordbruksfradrag. Gjennomsnittlig fradrag var kr 170 800. Dette er en økning på kr 19 000 som en følge av økningen i maksimalt fradrag. Under forutsetning av full skattemessig uttelling av

jordbruksfradraget, utgjør dette kr 35 900 i spart skatt, kr 3 400 mer enn året før. Omregnet til inntekt utgjør skattereduksjonen kr 59 800 per bruk, forutsatt 40,0 prosent marginalsatt. Jordbruksfradraget øker jordbruksinntekten per årsverk med kr 32 500, kr 2 600 mer enn i 2019.

Nettoinvestering og leasing

Gjennomsnittlig nettoinvestering (som er brutto investering fratrukket avskrivning, investeringstilskudd og frasalg) for de nordnorske brukene var i 2020 kr 156 800. Dette er kr 84 500 mer enn i 2019. Det var mest investering i driftsbygning i 2020.

Gjennomsnittlig nettoinvestering for hele landet var kr 161 400 Dette er kr 47 600 mer enn i 2019.

Nettoinvestering viser imidlertid ikke «investeringer» som gjøres via leasing. Leasing i landbruket har økt kraftig de senere årene. Det er særlig populært å lease maskiner og redskap. I regnskapet kommer leasing som kostnad på næringen direkte. Verdien av leaset driftsmiddel vises ikke i balansen. Ved tradisjonelt kjøp av driftsmiddel kommer verdien i balansen, og den årlige verdireduksjonen (avskrivning) kommer som kostnad. Hvis investeringen er finansiert med lån, kommer dette med som gjeld, mens renteutgiftene kommer med i beregningen av jordbruksinntekt og nettoinntekt.

Bønder i Nord-Norge har flere år hatt større kostnader til leasing enn bønder i andre deler av landet. I 2020 var gjennomsnittskostnaden for leasing av maskiner i Nord Norge kr 120 400, kr 12 100 (11 prosent) mer enn året før. For landsgjennomsnittet var kostnaden til leasing kr 64 600.

Som mål på økonomisk resultat i jordbruket og totaløkonomi brukes fire resultatmål:

Driftsoverskudd er produksjonsinntekter minus kostnader. Det er den godtgjørelsen familien har for eget arbeid og for egen og lånt kapital i næringen.

Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk forteller hva jordbruket gir i vederlag til eget og leid arbeid, og til avkastning på egenkapital i gårdsdrifta. Rentekostnad på lånt kapital i jordbruksnæringen er da trukket fra. Et årsverk er 1 845 timer. Dette resultatmålet er sentralt under jordbruksforhandlingene mellom staten og bøndenes organisasjoner. I denne meldingen omtales dette resultatmålet som **jordbruksinntekt per årsverk**.

I tillegg presenteres tall for gårdbrukerfamiliens **nettoinntekt**. Dette er familiens (bruker, ektefelle/samboer og barn under 17 år) samlede inntekter fra jordbruk, annen næringsvirksomhet, lønn, pensjoner, renter med mer, fratrukket utgifter til renter og kår.

For å belyse gårdbrukerfamiliens økonomiske soliditet brukes **gjeldsandelen** som mål. Den viser hvor stor prosentandel av gårdbrukerfamiliens samlede eiendeler som er finansiert med lånt kapital.

Nærmere opplysninger på ligger på nibio.no

Kontaktperson i NIBIO

Øyvind Hansen

NIBIO, Bodø

Telefon: 90 27 94 50

E-post: oyvind.hansen@nibio.no